

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
pirha.fi

Valiokunnan lausunto
9.11.2023

Monipalveluvaliokunnan lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksesta ja -suunnitelmasta 2023-2026 sekä alueellisista hyvinvointisuunnitelmista

Monipalveluvaliokunta on käsitellyt Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa 2023-2026 sekä alueellisia hyvinvointisuunnitelmia kokouksessaan 17.10.2023. Valiokunta lausuu seuraavasti:

Monipalveluvaliokunta kiittää mahdollisuudesta lausua Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisiin hyvinvointikertomuksiin ja -suunnitelmiin. Monipalveluvaliokunta toteaa sekä hyvinvointialueella että kunnilla olevan lainsäädännöllinen tehtävä vastata alueensa asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ja ne saavat myös taloudellista kannustinta myönteisestä kehityksestä.

Lakisääteinen tehtävä ja rahoituksen kannustin

Sotejärjestämislain 6 §:n 1 ja 2 momenttien mukaan:

Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Vastaavasti sotejärjestämislain 7 §:n 1 ja 2 momenttien mukaan:

Hyvinvointialueen on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Hyvinvointialueen rahoitukseen tulee kannustinta, mikäli alueen HYTE-kerroin on parhaassa kansallisen tason kolmanneksessa. Valtiovarainministeriö valvoo tämän toteutumista. Kuntien kannalta vastaavasti hyvät HYTE-kertoimet vaikuttavat valtionosuuden kasvamiseen.

Kansalaisten, pirkanmaalaisten asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyvä käyttäytyminen perustuu yksilöiden valintoihin, joilla ei ole välttämättä mitään yhteyttä edellä oleviin HYTE-kertoihin. Ihmiset eivät useinkaan ajattele omaa toimintaansa HYTE-mittareiden näkökulmasta.

Hyvinvointialueen kannalta olisi oleellista tarjota asukkailleen monipuolisia, kiinnostavia ja houkuttelevia mahdollisuuksia oman hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistämiseen.

Hyvinvointialueen vahvin kannustin tehokkaaseen ja vaikuttavaan hyvinvointityöhön on erilaisiin palveluihin siirtymisen myöhentyminen. Tämä näkökulma korostuu erityisesti ikäihmisillä ja muilla erityisryhmillä. Kuntien näkökulmasta asukkaiden elinvoiman ja toimintakyvyn laatu voi nostaa kuntien elinvoimaa.

Hyvinvointialueen ja kuntien vahva suuntautuminen ennaltaehkäisevään toimintaan saattaa avata myös uusia näkökulmia kuntalaisiin sekä heidän elinvoimaansa ja toimintakykyynsä.

Monipalveluvaliokunta kannustaa hyvinvointialuetta järjestämään Lähitoritoimintaa yhdessä kuntien kanssa. Hyvinvointialueen ja kuntien kannattaisi vastata yhdessä Lähitoritoiminnan organisoimisesta, hallinnoimisesta ja taloudesta Tampereella kehitetyn mallin mukaisesti.

Nyt näyttää siltä, että Lähitoritoimintaa ei järjestetä yhdessä ja hyvinvointialue keskittyy sosiaalihuoltolain asiakasohjaukseen ja -valintaan Lähitoritoiminnan tehtävänä. Voi olla, että merkittävä säästöpotentiaali jää käyttämättä.

Tulos- ja prosessi-indikaattoreista sekä mittareista

- Painopisteitä kehitettäessä on tärkeää täydentää HYTE-tulosindikaattoreita siten, että terveys- ja osallisuuserojen kaventamisen eteen tehtävää aktiivista työtä mitataan kaikissa ikäryhmissä.
- Lisäksi painopisteitä kehitettäessä on tärkeää täydentää HYTE-prosessi-indikaattoreita siten, että kaikkein vaikeimpiin ja monialaisimpiin ongelmiin puututaan tavoitteellisesti.
- Vuosien 2021-2024 painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet sekä vuosien 2023-2026 painopisteet ja tavoitteet ovat hyviä ja tärkeitä, mutta mahdollisesti liian yleisluontoisia tai keveitä edellä mainitun saavuttamiseksi. Esimerkiksi elintapaohjaus on avuksi lähinnä heille, joilla on resursseja panostaa omaan hyvinvointiinsa. On oltava kunnianhimoa tavoittaa vaikeimmissa tilanteissa elävät. Väkivallan ehkäisyn suunnitelma ja toimintaohjelma toimii hyvänä esimerkkinä tällaisesta kunnianhimosta.

Opiskeluhuollosta

- Toteutuneiden IPC-jaksojen määrä ei ole hyvä mielen hyvinvoinnin indikaattori, sillä se ei kerro siitä, onko menetelmää käytetty oikeaan tarkoitukseen, laadukkaasti ja tuloksellisesti. Menetelmä ei voi olla itseisarvo eikä indikaattori. Sen sijaan esimerkiksi poissaolojen määrä, kouluruokailuun osallistumattomuuden yleisyys ja syömishäiriöihin liittyvien terveydenhoitajan seurantakäyntien määrä sekä erikoissairaanhoidon tehtyjen läheteiden määrä ovat jo huomattavasti parempia mielen hyvinvoinnista koulumaailmassa kertovia indikaattoreita.

- Erikoissairaanhoidon konsultaatiokynnyksen madaltumista opiskeluhuollossa tulisi tavoitella lähetemäärien hillitsemiseksi. Toimiva konsultointimahdollisuus tukee opiskeluhuollon vaikuttavuutta.
- Osallisuuden suhteen opiskeluhuollon monikulttuurisuusosaaminen (eli mm. Paloma-koulutuksiin osallistuminen ja kulttuurisensitiivisten menetelmien hallitseminen) ja moninaisuusosaaminen (eli mm. ymmärrys sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta sekä vammaisuudesta) tulisi lisätä toimenpiteisiin ja indikaattoreihin.

Monipalveluvalokunta kannustaa hyvinvointialuetta kehittämään nopealla aikataululla mielenterveyteen ja päihdehuoltoon liittyviä matalan kynnyksen palveluita niiden kysynnän ja tarjonnan välisen suuren epäsuhdan vuoksi.

Monipalveluvaliokunnan puolesta 9.11.2023

Markku Virkamäki, puheenjohtaja

Mauri Jussila, 1. varapuheenjohtaja

Kukka Kunnari, 2. varapuheenjohtaja